

דבר חודש בחודשו

מתורתו של הגאון הגדול רבי יואל שורף שליט"א
רו"מ ישיבת דבר ירושלים ומרכזי שכונת מעלות דפנה

גליון 12
אב תשע"ח
גליון מורחב

דבר המערכת

מקדמת דנא היווה 'שבת מברכין' של אלול נקודת תפנית, שלב ההכנה האחרון לקראת חודש הרחמים והסליחות. רבנו שליט"א מבאר כי גם בימינו אנו, שחודש אב משמש כזמן מנוחה, אין זה סתירה כלל להכנה המתבקשת, אלא להיפך - אם עובדים בצורה הנכונה הרי שעבודת התשובה מקבלת תנופה ומשנה תוקף דווקא בזכות 'בין הזמנים'.

כידוע, ביום הראשון של ראש השנה דן הקב"ה את הצדיקים. ומסביר הגר"י בלאזר (כוכבי אור מאמר ד') שככל שהאדם נידון מוקדם יותר כך הדין פחות מתוח. אחד הדרכים לזכות להיות מהנידונים הראשונים, כותב הגר"י, הוא פשוט לעמוד ראשון בתור.

דהיינו, שמי שמתעורר בתשובה ומפשפש במעשיו מיד 'נרשם' כביכול בתור של העומדים לדין, וככל שיתעורר לזה יותר מוקדם כך יגיע לדין בשעה מוקדמת כשיש פחות חרון אף. ואם כן שומה מוטל עלינו כבר מעכשיו לפשפש במעשינו ולתקן דרכינו, וכל הקודם זוכה בדין בעז"ה.

ובפרט שאנו עומדים כבר ממש סמוך ונראה ליום שכולו שבת ומנוחה, וכמו שמאריך בזה רבנו, וכוחות הטומאה נחלשים והולכים ומנסים בשארית כוחם להיאחז במה שנשאר להם, שומה מוטל עלינו לשנס מותניים ולנצל את הזמן המועט שעוד נותר לנו.

נושא נוסף עליו מעורר רבנו בגליון מורחב זה, הוא אופן ההודאה על שפע החסדים שהקב"ה משפיע לנו. ומי כרבינו יכול להעיד, הן הוא הגבר אשר ראה בעוני עמו בתקופת שלטון הבריטים ובתקופת הצנע שבאה לאחריה, כאשר פת הלחם לא היתה מצויה כלל, וכיום משפיע עלינו הקב"ה בחסדו מכל טוב ארץ מצרים, וחז"ל תיקנו לברך "ברוך מציב גבול אלמנה", ויש לנו ללכת בדרכם ולהודות, להלל ולשבח.

בתקופה זו נערך לראשונה כנס ארכיאולוגים המסקר הוכחות שמצאה הארכיאולוגיה לאמינות התנ"ך, בבחינת "אמת מארץ תצמח". רבנו התייחס לזה השבוע במדור נפלאות הבורא.

ויהי רצון שנזכה כולנו להתקרב לבוראנו ונראה בהתחזקות כוחות הקדושה, וימלא כבודו את כל הארץ בקרוב ממש.

בברכה,
המערכת

מאורעות התקופה בראי התורה דבר מורינו הרב שליט"א

שני חורבנות ובנין אחד

בסדר ימות עולם מקובל חודש אב כמציין את סיומן של שתי תקופות, תקופת הנבואה עם חורבן בית ראשון, (אף נבואת יחזקאל, שנמסרה בגולת בבל, אינה אלא המשך המסתעף מדבר ה' שנגלה עליו בעודו בארץ ישראל - מועד קטן כה.). ובחורבן בית שני גלתה לשכת הגזית ושוב אין תורה והוראה יוצאת מירושלים, אלא מקיבוץ חכמי ישראל במקומותם למושבותם. ואכן, אב ראשי תיבות א'דום ב'בל- שתי האומות שבעטיין איבדנו את המעלות האמורות. עם זאת, בעיצומו של יום תשעה באב, נולד ובא לעולם משיח צדקנו (איכ"ר א.). וכן אב נוטריקון א'רור ב'רוך, תחלה ארור ולבסוף ברוך [וראה המוסבר בארוכה בגיליון 11 בעניין יום ט"ו באב, אודות חציו השני של החודש המעלה ארוכה ומרפא לשבר ישראל שבחציו הראשון].

ומה מצינו בחודש ניסן, חודש הגאולה, שהוא קרוי חודש האבי"ב, **אב לי"ב** חדשים (אברבנאל פר' בא), אף חודש אב כך, ובשבח יתיר, שהוא קרוי 'אב', ללא כל שם לוואי. שעתיד חודש זה להיות אב ועיקר לכל החדשים בגאולתן של ישראל (בן איש חי, דברים). ואף גאולת ליל פסח לא תבוא לידי שלמותה הסופית עד שיושלם תיקונו של חודש אב (וע"ע בספר בית הלוי עה"ת פר' בא). או אז, תשוב תורה לאכסניא שלה, כנבואת מיכה (ד, ב) וישעיה (ב, ג): "כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלם", ותתגדל מעלת הנבואה למעלה ראש, כאמור על יד יואל (ג, א-ב): "והיה אחרי כן אשפוך את רוחי על כל בשר וגו". אפשר, כי זהו עומק נוסף ברמז קביעות המועדים א"ת ב"ש, שביום שיחול בו ליל הסדר יחול אף ליל תשעה באב. היות ואל"ף, ראש האותיות, מסמלת את הגאולה הראשונה ותחלת מהלך קורות העם הנבחר, ותי"ו, האחרונה שבאותיות, מבטאת את בחינת החיתום שבחודש אב. כהשלמת מהלך התיקון לו נועדו ישראל. כי כן, בצאתי ממצרים חלה לידת כלל ישראל (יחזקאל טז), ובצאתי מירושלים חלה לידת המלך המשיח.

המעבר מחודש אב לחודש אלול

תכוף וסמוך לחודש אב, בא חודש אלול. לא רק קשר שבסמיכות ישנו לפנינו, כי אם ענין שבמהות, דבר

עילה למלחמה שמנעה למעשה את התעצמותו הצבאית. שנה לאחר מכן, סמוך ונראה לחצות, ושוב בחודש אב, מת ונקבר סופית רעיון העיוועים של הקומוניזם הרוסי [נשיא בריה"מ דאז היה מיכאל גורבצ'וב, בשל תסיסה שפרצה ברחבי בריה"מ ולנוכח אזלת ידו והנהגתו הכושלת של הנשיא, התמוטט המשטר וקרט תחתיו בקול רעש גדול. המלים מיכאל גורבצ'וב (עם הכולל) בגימטריא: סוף הקומוניזם]. בכך נשמת בסיס נוסף לעמידת מדינות ערב בחזית המאבק נגד עם ישראל. שכן הסובייטים היו אלו שלאורך כל השנים תמכו במופגן במדינות ערב. חצי שעה לאחר חצות האלף הששי (לפי חשבון 500 שנה/12 שעות, כל מחצית השעה היא כעשרים שנה), ספג הכח הערבי בכללותו מכה ניצחת. בתהליך פלאי ומהיר מאין כמוהו התמוטטו בזו אחר זו ממשלותיהן הותיקות של מדינות המזרח התיכון וצפון אפריקה, כאשר הממשלות הנותרות חוששות לעורן ורועדות מקול עלה נידף [תהליך זה קרוי בפי כל 'האביב הערבי', וכאמור לעיל, חודש אב הוא התגלות יתירה של חודש האביב]. בעובדות אלו כרוכה מפלה משותפת לשני הכוחות שפשטו ידיהם בזבול והחריבו את בית המקדש בראשונה ובשניה, אדום ובבל. גלות בבל היתה בארץ שהיא בשליטת בני ישמעאל, ומחולליה של גלות רומי הם בני עשו - מאמיני הנצרות שבימינו - מלכות אדום הרשעה. הקומוניזם, התגדר מטבע בריאתו בצבע האדום: הדגל האדום, הכוכב האדום, הצבא האדום וכיוצא באלו שפע סמלים וסיסמאות (גם תרגום המלה 'רוסיה' בכמה מלשונות אירופה הוא 'אדום'). כל אלו מסימני מלכות אדום, וכמפורש במדרש (ב"ר סג, יב): הוא אדום ותבשילו אדום, ארצו אדומה, גבוריו אדומים, לבושיו אדומים. עי"ש.

בנותן טעם, לעמוד על תופעה נוספת שנראה ששרשיה נעוצים בהתערערות היסודות הרוחניים של כח הטומאה. כמבואר בדברי אור החיים הקדוש (ויקרא יא, מג) בזמננו אנו הזדהם אויר כל הארצות, ותולדת זוהמה זו היא ריבוי שקצים ורמשים בכל גידולי הקרקע. והנה לפני מספר עשורים נמצאה דרך לגדל ירקות עלים ללא חרקים. כאשר למעשה חל המפנה בתחום לקראת הפסח של שנת תש"ן, אז נכבש שוק המהדרין עם הופעת המותג 'חסלט', ירק ללא תולעים. מאז ועד היום מתווספים מוצרים חדשים לשיטת גידול זו, ומתגלות דרכים חדשניות להרחקת חרקים ממזון (ולאו דוקא בחברות יהודיות). לבד מזיכוי הרבים והצלחתם ממכשול רח"ל, נראה כי תופעה זו מצביעה על התרופפות נוספת באחיזתם של כוחות הרע בעולם.

אלול בא

להלן נעמוד על הקשר שבין חודש אב לחודש אלול, והשלכותיו המעשיות לגבינו. אגב כך נשרש כמה מן

הנלמד מרמז השם 'אב' - אלול בא. הוי אומר, חודש אב כשלעצמו יש בו מטעם אלול. קשר זה בא לידי ביטוי בכמה ממאורעות הימים, ובדרך ממילא בלקח העשוי להילמד מכך. במדבר הוציאו המרגלים דיבת הארץ רעה בליל תשעה באב, אולם מיתתם ועונשם חלו ב"ז באלול (או"ח תקפ, ב). אף בדורות האחרונים, כרוכות שתי טרגדיות בעלות קנה מידה עולמי בחדשים אלו, ובאותם התאריכים בדיוק; מלחמת העולם הראשונה פרצה בתשעה באב התרע"ד, והשניה, שהיא המשכה הישירה, ב"ז אלול התרצ"ט. יום י"ז באלול מצויין בשולחן ערוך כיום תענית צדיקים. יתכן, ומזל היום גורם, שכשם שבו נענשו אבותינו במדבר על חפצם להישאר בגלות, כך גם בימינו אנו נפתחה בו הרעה שכילתה את עיקר הגלות בארצות אירופה. כמו כן, שני מאורעות שיש בהם משום קטיגוריה וקריאת תגר על זכותנו בא"י נזדמנו ובאו לפונדק אחד בחדשים אלו; בין הימים י' - י"ב אב חל גירוש גוש קטיף, ובכ"ד באלול נחתם הסכם אוסלו, שסיבב שנים ארוכות של שפך דם יהודי בכל רחבי הארץ.

אך כאמור, שני צדדים למטבע, ומקדמת דנא נגנז כח גאולה וישועה בחודש אב. לצד הסבל הנורא שהמיטה המלחמה העולמית הראשונה על יהודי רוסיה אוקראינה ופולין, ושנות הרעב והמצוקה שעברו על יהודי ירושלים תחת השלטון הטורקי, הסתיימה המלחמה בהעברת השליטה על ארץ ישראל לידי הבריטים, שמשלו בה מתוקף המנדט, שמטרתו הסופית העברת השלטון בא"י לידי היהודים שיכוננו בה בית לאומי. בפועל, התחמקו הבריטים ממילוי התחייבותם, ורק מלחמת העולם השנייה היא שגרמה בסופו של חשבון להחלטה בינלאומית ברורה בדבר זכות ישראל על ארצם.

והיה ביום הששי

ששת אלפי שנות קיום העולם מקבילים לששת ימי המעשה. והאלף השביעי, בו יכלו החיים על פני האדמה בצורתם המוכרת לנו, מסמל את יום השבת. באלף זה יגיע העולם לתיקונו ולתכליתו, יום שכולו שבת ומנוחה (סנהדרין צז). סידור תקופות העולם באופן זה מלמד על היות האלף הששי זמן המוקדש להכנה גוברת והולכת לקראת שבת, ועל אחת כמה וכמה מחצות היום ואילך - מאתים וחמישים השנים האחרונות שבאותו אלף (חמש מאות השנים הראשונות נחשבות לליל שישי, והאחרונות - ליומו). ומקובל בשם הארזיז"ל, כי שנת תש"ן היא שנת מפנה בהיסטוריה. החל מזמן זה ילכו כוחות הרע ויתמעטו, עד לאיבודם וכילויים הסופי בבוא השבת הגדולה שלעתיד לבוא.

בהיחלשות כוחות הרע שהחלה בשנת תש"ן, נוכל להיווכח על פי מספר דוגמאות; בחודש אב של שנת תש"ן חל משבר המפרץ, עם פלישת רודן עיראק לכווית. מעשה שקומם עליו את מדינות העולם החפשי, והיווה

שיועילו ללימוד השוטף של הזמן הבא. ג. לימוד של נושאים שאינם כלולים במסגרת הקבועה של מוסדות התורה הרגילים, כגון: הלכות, מדרשים, תנ"ך, מחשבת ישראל, סדר הדורות יוסיפון וכדומה.

מנוחה מול חופש

האדם מטבע בריאתו זקוק לשינוי ולהתחדשות, העשויים לרענן את השגרה. ובדומה לדברי ספר הכוזרי (מאמר ג) אודות התפלות והמועדים: "וכבר נקבצו מותרים מקדירים עם אורך השבוע ... ואז ירצה הגוף בשבת את אשר חסר לו מששת הימים, ויהיה נכון לעתיד. וכן הנפש תזכור מה שחסרה עם טרדת הגוף, וכאלו היא ביום ההוא מתרפאה מחולי שקדם ומתעתדת למה שידחה ממנה החולי בעתיד". וכן כתב החינוך במצות "ושמחת בחגך" (תפח), שמאחר והשמחה דרושה לאדם בטבע, כצורך המנוחה והשינה, רצה הקב"ה לזכות את ישראל וקבע להם זמנים מוגדרים לשמחה, והם ימי המועדים. באופן זה תהיה השמחה קשורה עם עבודת ה' וההודאה על טובותיו, וייעשה לה גדר לבל תפרוץ את גבולה הראוי לה עת"ד. לאור הדברים, יש לנצל את ימי בין הזמנים בדרך האמורה, ולהשכיל לכוין את המנוחה להתעלות ולתוספת ברכה.

המנוחה, למרות שהיא הפסקה, ניתן להגדירה כהשלמת הזמן הנלמד. אם כך ייעשה, יהפכו ימי בין הזמנים למועד של שמחה. כדרך שט"ו באב הוא חג משום שבו הפסיקו לחטוב עצים למזבח. - וגם כאן נשאלת השאלה, כלום הפסקה מעסק המצווה היא סיבה לשמחה?! והתשובה לכך היא; לא על הפסקת המצווה יצאו במחול, כי אם על השלמתה. שלאחר שזכו העושים במלאכה וחפץ ה' בידם צלח, לכרות עצים למערכת מזבח ה' במשך שנה תמימה, שמחו ועלזו על גמרה של מצוה שנעשית כתקנה וכהלכתה.

והכינו את אשר יביאו

כאמור, משמשת המנוחה גשר בין העבר שהושלם על הצד היותר טוב, לבין העתיד, שלקראתו נערכים במשנה מרץ. וזאת לדעת, כי ההכנה למצוה חשיבותה רבה ועצומה. עד כדי כך, שמפורסם בשם האריז"ל כי בבחינה ידועה גדולה היא ההכנה למצוה מגוף המצוה עצמה (ועיין שלה"ק [מסכת סוכה] בדבר ארבעת הימים שבין יוה"כ לסוכות, שהם מנוקים מכל עוון אשמה ורשע בשל טרדת האנשים בהכנת צרכי מצוות החג). וראיה לדבר: במסכת שבת (ק"ח:) הובאה מימרת רבי יוסי: "יהא חלקי ממתי בדרך מצווה", אף כשביקש התנא רבי יוסי לחתום את מסכת חיינו בפסגת השלמות, לא איוותה

התפיסות השגויות שהתאזרחו, לדאבוננו, בציבור. בהתאם לתכנית הלימודים בציבור הכללי, חלה חופשת הקיץ בחדשים יולי - אוגוסט למניינם (תמוז-אב), והחזרה ללימודים מתבצעת בחודש ספטמבר למניינם (אלול). בהיכלי התורה, בישיבות בכוללים ובתתי"ם, מקוצרת חופשת הקיץ לשלשה שבועות ופחות מכך, אולם שנת הלימודים נפתחת בראש חודש אלול. ההכנה לימי הדין שבאלול מושפעת מאד מההתנהגות בחודש אב, ובעיקר בימי בין הזמנים. לפיכך הדגישו בעלי המוסר את הנוטריקון של אב-אלול ב'א. ללמד, כי ימי הקיץ עצמם מהווים הזדמנות פז להתכונן כראוי לחודש הרחמים והסליחות, ורוח טהרה של אלול ראוי לה שתהיה חופפת על חודש אב. כיוצא בזה פירשו דרך מליצה את מאמר הגמרא (ברכות ס"א): "אחורי ארי ולא אחורי אשה". הוי אומר, אשרי הזוכה ומתקן את דרכיו תיכף עם סיום חודש אב - שמזלו אריה, ואינו מתמהמה עד כלות ימי אלול - שמזלו בתולה.

מהותו של 'בין הזמנים'

בעולם התורה התקבל מושג בין הזמנים כפרק זמן המיועד לצורך מנוחה והתרעננות. בתחילת פירושו לספר ויקרא כתב רש"י שלפני כל דיבור קרא ה' למשה, אולם להפסקות שבין דיבור לדיבור לא קדמה קריאה. ואף על פי כן היה צורך בהפסקות, שהן הן שאפשרו למשה רבינו להתבונן ולהשכיל בין פרשה לפרשה ובין עניין לעניין. והוסיף רש"י, שאם כך הדברים במשה רבנו שלמד מפי הגבורה, קל וחומר הוא להדיוט הלומד מן ההדיוט, שעליו לתת רווח ולהתבונן היטב בין עניין לעניין.

גם במלחמת עמלק מצינו שבכל פעם שהוריד משה רבינו את ידיו, שהיו נשואות בתפלה להצלחת ישראל, היו העמלקים מתגברים (סוף פרשת בשלח). וביאר הרמב"ן שם על דרך הפשט, שכאשר הניח ידו באונס, מפני כובד ידיו, ראה שגבר עמלק, ולפיכך ציווה לאהרן וחור שיתמכו בהם וכך יוכל להמשיך ולהתעצם בנשיאת כפיו השמימה. ועוד הביא טעם רוחני-פנימי שאף שידע משה כי על ידי כך עתיד עמלק להתגבר, מכל מקום אסור לו לאדם לעמוד שלש שעות בכפיים פרושות. על כל פנים נמצינו למדים על נחיצותו של הפסק לשם מנוחה.

לשם כך, ועל דעת גדולי ישראל, נקבע זמן מיוחד בהיכלי התורה המכונה "בין הזמנים", שהוא מפריד בין שני זמני לימוד. ולצד היותו זמן מנוחה, הרי שהוא משמש גם שלש מטרות של לימוד: א. סיכום העבר-חזרה והשלמה. ב. הכנה לזמן הבא- לימוד דברים

הירא את דבר ה', קשור ועקוד במוסרות המצוות. ולא היא. כבר האירו חז"ל את עינינו באמנם (אבות ו, ב): "אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה". כי אמנם מותר האדם מן הבהמה הוא גם בזה שבעל חי משועבד לטבעו, אינסטינקטים שולטים על כל מהלכיו ומכתיבים אותם. לא כן האדם, שהוא שולט על עצמו ויכול לעשות גם נגד רצונו המוטבע בו [זוהו: ומותר האדם מן הבהמה "אין", רוצה לומר, החירות לומר בפה מלא: 'אין', ולעמוד כצור החלמיש נוכח פיתויי הסביבה]. אך במה דברים אמורים, באדם המעלה, העשוי ומתוקן בצלם אלהים, ולא בהולכים אחר תאוותם שהשחיתו את צורתם הרוחנית. על שכמותם נאמר (סנהדרין לח:): "אין חיה רעה שולטת באדם אלא אם כן נדמה לו כבהמה, שנאמר נמשל כבהמות נדמו". וכן (ב"מ פג:): "בו תרמוש כל חיתו יער אלו רשעים שבו, שדומין לחיה שביער". כי זאת ידענו, הרשעים הן ברשות ליבן, אבל הצדיקים ליבן ברשותן (ב"ר לד, י). הרשעים, רצונותיהם שולטים בהם, ואינם בני חורין כלל. שבויים הם במסגר ה'מה יאמרו', וכל חייהם עבדות נרצעת לצו האפנה ולתכתיבי החברה.

[טכניקה נושנה היא, זריית גחלים לוחשות תחת כפות רגליו של דוב 'מאולף', הנראה כמרקד לצלילי תיבת גנינה כאשר לאמיתו של דבר אינו אלא מקפץ מעוצם מכאוביו. למראית עין נדמה הרשע כמרקד מרוב טובה, דשן ורענן, ברם כל ימיו מכאובים, וכעס ענינו].

שם תהיה קבורתכם

דוגמה לדבר; תופעה יוצאת דופן בהיקפה קיימת במדינת ישראל - למעלה משליש האזרחים מבלים את חופשתם בחו"ל. מפי אדם שומר תורה ומצוות שמענו את הטענה הבאה: מה לנו כי נלין על כל אותם העוברים על ההלכה המפורשת בשולחן ערוך שאסור לצאת מהארץ למטרת טיול, הרי **כולם** עושים כך. הנה לפנינו דוגמא מובהקת של שעבוד אוטומטי למוסכמות, ללא צל של מחשבה האם הדבר נחוץ וראוי אם לאו.

למתבונן, תתגלה בזה גם רעה חולה של בריחת האדם מפני עצמו, ועל דרך קללת התוכחה (דברים כח, סה-סז): "ובגויים הם לא תרגיע ולא יהיה מנוח לכף רגלך... בבקר תאמר מי יתן ערב ובערב תאמר מי יתן בקר". פירשו בזה את המובא בגמרא (שבת פח.), שבמעמד הר סיני כפה עלינו הקב"ה הר כגיגית ואמר: "אם תקבלו את התורה, מוטב, ואם לאו- שם תהיה קבורתכם". לא אמר: 'פה' תהיה קבורתכם, אלא: 'שם'. רמז הקב"ה בזה, שאם אדם מקבל עליו את התורה, אז טוב לו בכל מקום ובכל מצב שיימצא, כאמור (אבות ו, ד): "כך היא דרכה של תורה, פת במלח תאכל... וחיי צער תחיה". ובכל זאת: "אשריך וטוב לך, אשריך בעולם הזה וטוב לך בעולם

נפשו להיות מן המתים מתוך מעשה מצוה גופו, כי אם מתוך דרך מצווה - הכנה למצווה!

[אגב, מנהג ותיקין היה בקהילות ישראל, ליחד חלקה בפני עצמה לנשים שמתו בעת לדתן רח"ל, וזאת מפאת מעלתן הנשגבה, שזכו למות בדרך מצוה וכאילו מסרו עצמן על קדושת השם - דברי מלכיאל ח"ב צד].

מאידך גיסא, מנוחה שלימה שאתה הוא רוצה בה איננה נחשבת להפסק כל עיקר. הלא כך שנינו לעניין רבי שמעון בר יוחאי וחבריו, שהיו פטורים מתפלה משום שתורתם אומנותם (שבת יא.). והלא הדבר ודאי שהוצרכו כפעם בפעם להפסיק לאכילה ושינה וכדומה. ועל כרחך לומר, שהפסקה המיועדת להחליף כח בעסק התורה אינה מוגדרת כהפסק.

[וע"ע בפירוש הר"ש (פרה ז, יב) שמלאכה שנעשתה על מנת שיתן לו חבריו לאכול כדי שיתחזק, איננה נחשבת להיסח הדעת הפוסל במי חטאת עי"ש].

מנוחה וקדושה

כשנתבונן בהוראת מושג ה'מנוחה' כפי שהוא משתקף בדברי חז"ל, נגלה דבר נפלא. בספר ירמיה (מה, ג) נזכרת תלונת ברוך בן נריה, תלמידו של ירמיהו הנביא: "יגעתי באנחתי ומנוחה לא מצאתי". ופירש רש"י שם וז"ל: "ומנוחה לא מצאתי - לא שרתה עלי שכינה להנבא". הרי ש'מנוחה' היא כינוי לרוח הנבואה! [יתכן לפרש, שהסיבה לכך היא משום שנפש האדם משתוקקת כל הזמן להשיג את שלמותה ומזונה הרוחני, וככתוב (קהלת ו, ז): "וגם הנפש לא תמלא". וכאשר היא מגיעה למטרתה היא נחה. והמדרגה הגבוהה ביותר אליה ניתן לאדם להגיע, היא השגת הנבואה, שמשמעה דבקות עליונה בה' ושמיעת דבר האלקים בבירור גמור]. ימי המנוחה של גדולי ישראל, התאפיינו בהחלפת אוירה ופרישה למקום בו ניתן ללמוד ולהשתקע בתורה ללא טרדות הציבור. ותו לא.

במתים חפשי

עד עתה ביכרנו להזדקק למטבע הלשון: 'נופש', תמורת 'חופש', ולא בכדי. באשר המינוח 'חופש נזכר' במקורות ולא לחיוב. שכן נאמר (תהלים פח, ו): "במתים חפשי כמו חללים". ודרשו רז"ל (שבת ל.). "כיוון שמת אדם נעשה חפשי מן התורה ומן המצוות". עוד נאמר (מלכים ב טו, ה): "וינגע ה' את המלך ויהי מצורע עד יום מותו וישב בבית החפשיית". במובן זה שלאחר שנצטרע עוזה נעשה חפשי מעול המלוכה, וישב לבדד באין לו דבר עם בני העם. בעבר, נתכנו פורקי העול החילונים בשם 'חפשים', בניגוד לחרדים שכינויים היה 'אדוקים'. שהפוקר חשב שהוא חופשי לעשות ככל העולה על רוחו, בעוד משנהו,

אבל אם התלהבות של מי שבא מהחופש היא רק התחזקו במספר שעות הלימוד ותפלות ספורות ככוונה, אותם 'חוטף' כפעם בפעם זה שלא הכין את עצמו כראוי לימי אלול, אין בהם כדי נחמה. ואדרבה. שכן פירש בספר יערות דבש את התפלה 'הושיעה צאנך מיד גוזזים'; מנהג הוא אצל בעלי המקנה, שלאחר גיזת הצאן נותנים לפנייהם מלח, שסגולתו לחדש את צמיחת הצמר. כאשר מגמתם בכך היא לחזור ולגזוז את בעלי החיים שברשותם בכפל כפליים. וכך דרכו של יצר הרע, כפעם בפעם נוהג הוא, כביכול, טובת עין באדם. מניח לו, ואף מסייע בידו, לעסוק בתורה ובמצוות, וכל זאת על מנת להרדים את מצפוננו וללכדו ברשתו לאין מרפא. בסופו של חשבון, חזקה עליו שיגבה את שלו מיד האדם בריבית דריבית ויציגנו ככלי ריק. אי אפשר לה לטומאה ללא יניקה כל שהיא מכוחות הקדושה. דעתה נוחה מכך שייטפל האדם בתורה ובמצוות לפי שעה, בימים הנוראים ובזמנים המסוגלים, ולאחר מכן יחזור לסורו. או אז ייטפלו אליו כוחות הטומאה במלוא אונם ואכלו את יעקב ויכלוהו ח"ו. כך גם ההתלהבות הראשונית של אלול שאינה כוללת חשבון נפש אמתי עם מטרה להשתנות.

כי אבן מקיר תזעק וכפיס מעץ יעננה (חבקוק ב, יא)

בגמרא (תענית יא.) למדו מפסוק זה שקורות ביתו של אדם הן המעידות עליו ביום הדין על מה שעשה בסתר בביתו. השנה, מיד לאחר צום ט' באב - שנדחה בגלל השבת ל"א אב - ביום י"א אב [הפסוק בפרק ב' בחבקוק גם הוא י"א! ודרשת חז"ל בתענית - בדף יא] נפלה מן הכותל המערבי בפתאומיות אבן במשקל 400 ק"ג והוטחה בגשר עץ סמוך [אבן מקיר תזעק וכפיס מעץ יעננה]. אמנם, בחסדי ה' לא נמצאו באותה שעה אנשים בטווח פגיעתה של האבן, אולם שומה עלינו, בכל זאת, להתבונן מה מאותת לנו הקב"ה בכך. מאורע זה מתקשר לכאורה לליקוי הירח שחל בליל שבת נחמו דהשתא. ליקוי שלא נראה דוגמתו זה עשרות בשנים. כידוע, ביהדות מסמלת הלבנה את האשה (ר'אשי ח'דשים לעמך, ראשי תיבות רחל), וראש חודש נחשב לנשים כיום חג ומועד, בתורת מתן שכר על התנגדותן לחטא העגל. ברם ישנה קבוצת נשים, 'נשות הכותל' שמן, העומדות בחוד החנית של התנועה הרפורמית. הללו חותרות בעקביות שטנית, ומדי ראש חודש דוקא, להתריס כנגד היהדות הנאמנה בעריכת טקסי תעלולים ברחבת הכותל. יאה ונאה הדבר, שאיתות זה על אסון המשמש ובא, ייראה בסמיכות למקום תפלתן הטפלה. ובל ייפלא, אם מיד לאחר שקראנו בתשעה באב בפרשת 'כי תוליד בנים', בה נאמר: "והפיץ ה' אתכם

הבא". לא כן מי שלא חי חיי תורה, הלה נגוע בחיידק ה'שם', המנקר במוחו כיתושו של טיטוס, ודורך את מנוחתו ללא הפוגות [וראה בספר 'אתה בחרתנו', שם מתאר רבי אורי זוהר שליט"א את תחילת דרכו בעולמה של תשובה, כיצד בהיותו בנורבגיה הרחוקה נוכח לפתע לדעת באפסיותה של חויית ה"שם"].

ואלה תולדות "נח"...

רוח היא באנוש להתפעל ולהתרשם משינויים, חדשים לבקרים. לא פלא אפוא, כי בתחילת אלול, עם החזרה לשיבות, הכל מתרגשים מקול השופר או מאמירת הסליחות, נהרא נהרא ופשטיה. ברם חילוק עצום ורב יש בין הנכנסים לאלול בדעת שלמה מתוך מנוחה נכונה, לבין המוטלים לתוכו, מתוך חופש ופריצת גדרים. הראשונים, עולים ומתעלים ככל שחולפים הימים. לדידם ימי הרחמים והסליחות הם חטיבה אחת של חשבון נפש וקישוט המעשים, המושתתת על יסודות איתנים. האחרונים, לעומתם, הולכים ומתרגלים לשינוי החיצוני, משתקעים בשגרה, והרגשתם הפנימית מתקשה מיום אל יום. - "אמר רבי זירא ואיתימא רבי חיננא בר פפא, בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם, מדת בשר ודם כלי ריקן מחזיק מלא אינו מחזיק, אבל הקב"ה אינו כן, מלא- מחזיק, ריקן- אינו מחזיק" (ברכות מ.). מי שטרח בערב שבת, והשכיל למלא את כליו מזן אל זן, מובטח לו שיחזיק, אוצר כל כלי חמדה. ברם, מי שהתרוקן בבין הזמנים מאבד גם את האלול.

צאנך מיד גוזזים

חמור מכך מי שבא לאלול מהחופש ולא מהמנוחה המבואר למעלה, גם חיזוק ארעי, הבא בגלל ההתלהבות הראשונית הקשורה להתלהבות הכללית מחודש אלול, אם היא כוללת חשבון נפש ועשיית תשובה [במיוחד אם נכשל בעוונותינו בחופש בחוץ לארץ שזה אסור בלל יציאה לחוץ לארץ. וידוע גם ששמירת המצוות במקומות החופש, אינה אפשרית שם כמו בארץ] שאז הוא יכול להפוך את האלול למנוף עלייה כמו שאמרו (ברכות ל"ד ב'): "במקום שבעלי תשובה עומדים, אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד", כי אם הנפילה היא סיבה להתחזקות אמיתית על כך כתוב: שבע יפול צדיק וקם, שהנפילה של חייבה אותו להתחזק יותר מאחרים, ואז אותו אלול הופך את האדם לכל השנה. שהרי ארבעים יום מראש חודש אלול עד יום כיפור הם כנגד ארבעים יום של יצירת הולד. וכמו שכתוב בצטעיל קטן של ר' אלימלך לעניין אדם שבהגיעו לגיל שמונה עשרה שהוא זמן הבגרות השכלית ינהג במנהג טוב ארבעים יום, מנהג זה יהפך אצלו לטבע, כעין זה גם כוחו של אלול אמתי.

שנבנה בארץ. אולם לדאבון הלב הדבר כל כך רחוק, עד שכשרבנו הלך להתפלל בשכונה חדשה וראה בית כנסת גדול ומפואר, ואמר למלווהו, האברך, ראה: עלינו לברך 'ברוך מציב', לא הבין הלה במה המדובר. והדבר מכאיב, היכן הכרת הטוב להקב"ה בראותנו את בתי הכנסת והישיבות בבנייני פאר שלא היו כדוגמתם לעם ישראל. למה לא נודה על כך להקב"ה, ולכל הפחות בלא שם ומלכות. ולדעת רבנו, גם הבית יוסף שהסתפק היה מודה בימינו, שהרי ברכה זו אינה קשורה בשום אופן לבית המקדש. ובנידונו קיימת הן סברת הרי"ף, שמברכים על בתי כנסיות, והן סברת רש"י, כגון בית שני, בעושר וגבורה. ומה שלא נהגו בברכה זו בעבר, היה זה משום ששלטו זרים בארץ הקודש, וגם לא היו בתי כנסיות מפוארים כמו בימינו.

הוסיף רבנו ואמר: עד שיוכרע העניין אצל פוסקי הדור, צריך לעורר את הציבור לקיים את ההלכה לברך בלי שם ומלכות, כי מי שאינו מברך כלל לרוב הוא אינו שם לב למתרחש בארץ ואינו מכיר טובה להקב"ה על כל החסדים העצומים שהבורא יתברך עשה עמנו בגשמיות וברוחניות.

ועלינו לזכור את מה שמרן הגר"ח שמואלביץ לימד במהות החיוב של הכרת הטוב להקב"ה. שאי הכרת גודל טובות הבורא, הוא חטא נורא מאד. כי בגמרא בפרק חלק (קג): מסופר על רשעים שחטאו חטאים חמורים ביותר, ללא הנאה, אלא רק במטרה להכעיס רח"ל את הקב"ה. ובא יהויקים ואמר: שהקודמים לו לא ידעו להכעיס את ה'. ואז אמר: "כלום אין אנו צריכים אלא לאורו, יש לנו זהב פרויים שאנו משתמשים בו (מין מתכת מאירה), ייטול אורו". שאלו: הרי גם זה שלו. ענה: זה כבר ניתן לנו מתנה ואין אנו זקוקים לו יותר! שאל הגר"ח, וכי זו רשעות, אין זו אלא טיפשות, וכי יש חלופה לשמש, שאילו הייתה נעלמת כל החיים בכדור הארץ מיד היו נפסקים?! אלא זהו עומק הרשעות, שמדמה את השמש לזהב פרויים ומגמד בכך את חסד ה'.

לכן, אנו שזוכים לראות בכל פינה את ה'מציב גבול אלמנה' היתכן שלא נשים אל לבנו להודות על כך, חלילה!!! והרי הרמב"ן פרשת בחוקותי כתב שחסד ה' הוא לראות את מה שהובטח לנו, שארץ ישראל תהיה שוממה כשאנו נגלה ממנה [וכמו שגם היום, חממות גוש קטיף שנמסרו לערבים שעבדו אצל הבעלים היהודים והכל פרח, ואצלם לא צומח, והם פנו בתמיהה לבעלים והללו שאלו להם כיצד הם נוהגים וענו בדיוק כמו שעשינו אצלכם].

בעמים...ועבדתם שם אלהים מעשה ידי אדם **עץ ואבן**, זעקו האבן והעץ באזני המבקשים להשתקע בקרב הגויים ולחקות את תהלוכותיהם.

זאת ועוד, בליקוי הלבנה טמונה התראה כלפי בעלי הכיעור שבדורנו, המתעתדים בתקופה זו לצאת ולהפגין בעד 'זכותם' לפרוץ גדר עולם ולהתיר כל תועבה בריש גלי. שכן חטא זה מנוי בין הסיבות לליקוי מאורות השמים, וכמפורש בדברי חז"ל (סוכה כ"ט). מובטחנו, כי כשניטיב אנחנו את דרכינו, נחזיק באמונת אומן המסורה לנו מאבותינו, נתרחק בתכלית מן הכיעור והדומה לו, יזנחו מרשיעי ברית את עצביהם ויחפרו עם פסיליהם וילמדו תועי רוח בינה.

אבל אסור לנו לחשוב רק על האחרים ולהכות על החזה שלהם "אשמתם בגדתם" אלא כמו שפרסם הגאון ר' יצחק זילברשטיין שליט"א שהעובדה הזו מחייבת את כולנו לעשיית חשבון נפש ותיקון המעשים, וזאת בהסתמך על מקרה מזעזע הקשור לאבני הכותל שמרן הרב אלישיב זצ"ל היה קשור לעניין תיקונו.

● פינת ההלכה

ברכת מציב גבול אלמנה

בגמרא (ברכות נח:) נאמר: "הרואה בתי ישראל ביישובן אומר ברוך מציב גבול אלמנה". בשולחן ערוך או"ח (רכד, י) מובאת ההלכה בתוספת מה: "הרואה בתי ישראל ביישובן, כגון בית שני" [יש אומרים, שבזמן הזה לא מברכים, אלא בזמן המקדש. שתי טענות קיימות נגד סברא זו; האחת, שאם כן לא הייתה הלכה זו מופיעה בשולחן ערוך, שדרכו לפסוק הלכה למעשה. והשנית, למה מנוסחת ההלכה בלשון דוגמא ומשל: "כגון בית שני", יאמר: 'בזמן הבית', ותו לא. על כרחך שהוא הדין לכל זמן שבתי ישראל עומדים ביישובם. במשנה ברורה, העתיק את לשון רש"י בברכות 'כגון ביישוב בית שני' שהוא מקור ההלכה בשולחן ערוך. הביא את מה שצייד הב"י בדעת רש"י, שהמדובר דוקא בזמן בית שני, ומאידך את דעות הסוברים שדי בכך שהם מיושבים עתה כפי שהיו בזמן בית שני. הוסיף להביא את פירוש הרי"ף, שבתי ישראל ביישובן היינו בתי כנסיות שמתפללים בתוכם, ולבסוף הביא דברי הפרי מגדים שכתב שבזמן הזה טוב לברך ברוך מציב גבול אלמנה, אך ללא שם ומלכות, לחוש לדעת הב"י].

והנה בימינו יש לדון בנושא זה מחדש, כיון שזכינו לראות ערים חדשות ובהן ישיבות ובתי כנסת השוכנים במבנים גדולים ומפוארים, יותר משהיו בזמן בית שני. וכמו כן אין שלטון נכרים בארצנו. אם כן הדעת נותנת שיחזור הדין במלואו בראיית כל בית כנסת מפואר

לשתות חלב מאבקת חלב נוכרי כי חלב לא היה מצוי. הממשלה הייתה מחלקת ביצים בקיצוב לפי מספר הנפשות. ואם נמצא בה דם היו הולכים לתחנת שיווק ומחליפים אותה באחרת. בארבע שנות לימודו של רבנו בישיבת פונוביז' לא קרה ולו פעם אחת כולל שבת וחג, שזכו הבחורים לאכול בחדר האוכל של הישיבה בשר עוף.

● נפלאות הבורא

ברוך המקום שנתן עולמו לשומרים (ע"ז). אמת מארץ תצמח (תהלים פה, יב). זה לעומת זה עשה אלוקים (קהלת ז, יד).

בארצות המזרח התיכון, נמצאו כמה וכמה ערים עתיקות קבורות תחת תלי עפר למעלה מאלף שנה ויותר, ואף שהיו בהם הרבה רכוש קבור, לא עלה על דעת הגרים שם לחפור כדי למצוא את האוצרות הקבורים שם. והנה הגיעה שעה היסטורית, שבה רשעי האומות כאב להם - על המצאות הספר האלוקי התנ"ך בידי עמו של הקב"ה! וכמו שביאר הרמב"ם באיגרת תימן, ששנאת האומות אותנו נובעת מקנאה, על שזכינו לקבלת התורה. לכן הם המציאו דבר נורא המכונה בשם "ביקורת המקרא" לערער חלילה על קדושת התנ"ך.

וטענו טענה שעליה החלו לבסס את שקרם: כי לא יתכן שהתורה הייתה כתובה כבר בזמן משה רבנו כי לפי שקרם שבזמן משה לא היה ידוע בעולם בכלל הכתב. [כי באמת. אנשי אירופה היו פרימיטיביים מאד, עד שלמדו את הכתב, מהכתב העברי הישן על ידי איש מצור, אחרי אלפי שנים שהיה הכתב כבר משמש במצרים בתור כתב חרטומים - שבמקום מילים משמשות ציורים. ובאשר ובבל היה כתב היתדות ובארצות המזרח התיכון שימש כתב העברי הקדמון [לדוגמה על מטבע השקל שלנו מוטבעת דמות מטבע עתיקה שהיא פרח ותחתיו כתוב יהוד בעברית עתיקה]. וכדי להעמיד נגד מפיצי הכפירה של ביקורת המקרא, סובבה ההשגחה שבאותם תלים, נמצאו ספריות שלמות כתובים בכתב יתדות עוד מלפני תקופת משה רבנו בערים בחרן כמו אבלה ועוד.

וגם קם מקצוע חדש בעולם בשם ארכיאולוגיה שמטרתו גילוי העבר! ואז חפרו בזירות בתלים כדי לשמר עד כמה שניתן את שרידי העבר [אילו חשבו האנשים על האוצרות שטמונים שם, הכל היה נהרס כי מחפשי המטמונים לא היו מתעניינים בעבר] כך נשמרו הדברים עד ימינו, כך ניתנו הדברים לשומרים שבמקרה זה הם תילי העפר ששמרו על העבר. ואז האמת של

אנו, שב"ה כבר לא רואים את נס השממה, נודה על נס הפריחה. וזכינו בהתגשמות ההבטחה ארץ חלב ודבש[התמר], פרות שהובאו מהולנד מקום שפע של מרעה, בארץ נותנות שיא עולמי. וכן התמר שהושמד והובא מבבל, נותן בארץ פי כמה מהמוצא העולמי ומשובח ביותר משאר התמרים. ורואים את התגשמות נבואת זכריה ירושלים יושבת פרזות וגדולה בשטחה יותר אף מערים מפורסמות בעולם, כדוגמת פריז! וגם הנבואה של זכריה; 'זקנים זקנות ממלאים אותה', לפני מספר שנים חגגו בבית הנשיא זקנים שכבר חגגו 100 שנה ומירושלים הגיעו כארבע מאות ומכל הארץ עוד מאתים. 'וילדים וילדות משחקים ברחובותיה' דבר נדיר בעולמנו, שבילדות חוזרים נערים ואף נערות מחתונות הרבות בדרך רגילה ללא מורא, ולא כמו שנהוג בהרבה ארצות שההורים באים ברכבם להביאם לביתם מפני הסכנה.

וכן נבואת יחזקאל פרק לו מתקיימת; ששלושה דברים יהיו בעתיד: ארץ ישראל השוממת תהיה כגן עדן היהודים המפוזרים בעולם ישובו לארץ ותהליך של תשובה ירד ממרום.

ורבנו כאמור, משוכנע שהאומר ברכת מציב גבול אלמנה אף בלא שם ומלכות תפקח עיניים להודות לבורא על חסדיו העצומים, במיוחד לפי מה שרבנו מספר פעמים רבות על מה שהיה בנעוריו, הן בגשמיות - שחיילים בריטים היו חודרים לבתים ומחפשים כמו שהיום עושים בבתי ערבים. את ה"עוצר" [איסור יציאה מהבתים] שהיה מפעם לפעם שלא אפשר להתפלל ערבית בבתי הכנסת, אלא ביום אחר פלג המנחה, ואף קריאת מגילה בפורים. ואת גדרות התיל שחצו את רחוב מלכי ישראל בירושלים [כיכר השבת] כעונש על פיצוץ המרכז השלטוני שלהם.

ועוד יותר על החסדים הרוחניים של ימינו! כי בעבר, אם נשאלו בין בוגרי המחזורים בישיבה הירושלמית עץ חיים כמה שומרי תורה, היה זה דבר מעורר שמח, כי היה זה דבר לא שכיח. בנות ממאה שערים נישאו לחיילים בריטיים.

על מצוקת המזון בנעורי רבנו הוא סיפר: דוד רבנו, היה שולח מארצות הברית אוכל למשפחת רבנו למלא את החסר, ורבנו היה מתאר בצורה ציורית את חשיבת משלוח הזה: אם תפוח העץ שבחבילה ששלח הדוד, היה מגיע בקיץ, הוא היה נשמר לתפוח בדבש של ראש השנה, ובחורף היה נשמר לחרוסת של ליל פסח. ירקות הובאו ממצרים, ביצים מטורקיה. הציבור הכללי וגם לילדים של המשפחות החרדיות נפסק שמותר להם

הדבר השני שהביא את אפשרות כתב היתדות היה; אנגליה שלטה בפרס ועירק, ושם קיים סלע בשם בהיסטון גבוה חצי קילומטר ובראשו היו כתובים בכתב יתדות ובפרסית ועוד שפות שבחים למלך הפרסי. והנה למרות שהמסתתים את הכתבים האלו סיתתו את הסלע כדי שיהיה חלק ללא אפשרות לטפס עליו ולמחוק את הכתוב, סובבה ההשגחה שהיה שם בקרב הצבא האנגלי מפקד בשם רולנגטון, שעמל קשה במשך שנים עשרה שנה תוך סיכון התרסקות לתהום וזכה לבסוף להגיע בשלום אל הכתבים ולהעתיק אותם וכך הצליחו לפענח את כתב היתדות.

עד כמה הדבר חשוב, אפשר ללמוד מזה שסובבה ההשגחה שנשארו הכתבים לדורות, וכן שימצאו בימינו, ועוד פלא שעל פי אותם כתבים בודדים יכולים היו לקרוא שפות קדומות ולהבינם. לכן מסתבר שהכל הוא עניין של השגחה שמימית, כדי שנקרא גם את רשימתו של מלך בבל לממונה על המזון בארמונו, את רשימת המנות שיתן ליהויכין המלך היהודי השבוי, וככתוב בתנ"ך שניתנה ליהויכין ארוחת תמיד מעל שולחן המלך. אפילו פרט שולי כזה כיוון שכתוב בתנ"ך נשאר לדורות עולם!

קדושת התנ"ך החלה להיחשף מהארץ, וממש נתקיים הכתוב "כי אמת מארץ תצמח". כבר גוי בשם וורנר קלר אסף ידיעות על ממצאים ארכיאולוגיים. וכתב על פיהם ספר בגרמנית בשם "בכל זאת התנ"ך צודק" נגד כל הרשעים שכפרו בעובדות. ולהבדיל הרב אהרון מרכוס גם כתב בספר קדמוניות דברים דומים. גם ארגון ערכים אסף חומר כזה. ורבונו הלך בעקבתם וכתב ספר בשם אמת מארץ תצמח.

והנה משמים גם דאגו שהכתבים יקראו בדורות שלנו, כדי שעל ידם יוכלו להפריך את כזבי מבקרו המקרא. זה קרה על ידי שני דברים שכנראה שמבחינה היסטורית היו חשובים יותר מכל דבר אחר שעשו שם אלו שעל ידם נתגלתה אפשרות קריאת הכתבים העתיקים. האחד היה כיבוש מצרים על ידי נפוליון! משום שעם נפוליון היה מלומד בשם שמפוליון שפענח את שפת החרטומים של מצריים, על פי "אבן רוזטה" שהיו בה כתבים מקבילים כתב חרטומים ויוונית עתיקה ועל פיהם פוענח הכתב. ומצרים אקלימה יבש ושימר הרבה כתבים שהיו כתובים על גבי הפפירוסים שהיו חומר הכתיבה שלהם. אחד הפפירוסים המפורסמים הוא פפירוס איפובר שם שנו תיאור של מצב הדומה לעשר המכות שהוכה פרעה.

ובאשור ובבל [מיסופוטמיה] היו חורטים בכתב יתדות על גבי חימר והיו שורפים אותם לחרס וכך הם נשמרו עד היום.

ניתן להשיג את ספרי רבינו

בחנות "יש כיסוי" (סריגת שוורץ)
מלכי ישראל 1 ירושלים

ברכת מזל טוב
ליוכבד בת חנה
לרגל אירוסיה בשעטו"מ

לזיווג הגון
אליהו בן חנה
חיים בן רבקה יעל

להחלמה מהירה
רבקה יעל בת שפרה שרה

לע"נ
סוסיה (סופיה) בילא בת נחום

זכות התורה תעמוד להצלחת התורמים

לקבלת העלון באימייל ולתגובות:
אש"ל – איגוד שומעי לקחו של רבינו
eeguds@gmail.com

לתרומות והקדשות: 058-3258278

• על המדף

מספרי רבינו הנוגעים לתקופה:

א. ספר 'ימי הרחמים והסליחות', הדרכה לימים הנוראים מאלול עד הושענא רבה.

ב. ספר 'פתחי תשובה', ביאורי כללי תשובה שנשמטו משולחן ערוך.

ג. ספר 'פתח לדופקים בתשובה' ביאור ענייני התשובה השונים [רבים מבעלי התשובה שבדורנו מצאו את עצמם מודרכים לפי היסודות שבספר, עד שהמתנגדים לחזרה בתשובה ראו לנכון להתקיפו מעל דפי בטאון השמאל 'דבר'].

ד. ספר 'חזון התשובה', המבאר את המציאות המופלאה של ימינו בהמחשת הבטחת ה' שעם ישראל יחזור בתשובה (דברים ל) ובהתגשמות נבואת יחזקאל (פרק לו).